Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 14ης Ιανουαρίου 2016*

«Παράβαση κράτους μέλους — Οδηγία 2009/147/ΕΚ — Διατήρηση των αγρίων πτηνών — Ζώνες ειδικής προστασίας Kaliakra και Belite skali — Οδηγία 92/43/ΕΟΚ — Προστασία των φυσικών οικοτόπων και των ειδών που ζουν σε άγρια κατάσταση — Τόπος κοινοτικής σημασίας Kompleks Kaliakra — Οδηγία 2011/92/ΕΕ — Εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων στο περιβάλλον — Ratione temporis εφαρμογή του συστήματος προστασίας — Υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων των ειδών και ενοχλήσεις των ειδών — Αιολική ενέργεια — Τουρισμός»

Στην υπόθεση C-141/14,

με αντικείμενο προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, η οποία ασκήθηκε στις 24 Μαρτίου 2014,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους E. White και C. Hermes καθώς και από την P. Mihaylova, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, εκπροσωπούμενης από τις E. Petranova και D. Drambozova,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Ilešič, πρόεδρο του δευτέρου τμήματος, προεδρεύοντα του τρίτου τμήματος, C. Toader (εισηγήτρια) και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: M. Aleksejev, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 20ής Μαΐου 2015,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι:

— παραλείποντας να περιλάβει το σύνολο των σημαντικών ζωνών για τη διατήρηση των πτηνών (στο εξής: ΣΖΔΠ) στη ζώνη ειδικής προστασίας (στο εξής: ΖΕΠ) που καλύπτει την περιοχή Kaliakra (στο εξής: ΖΕΠ Kaliakra), η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν χαρακτήρισε ως ΖΕΠ τα πλέον κατάλληλα εδάφη, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση, αφενός, των βιολογικών ειδών που μνημονεύονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ 2010, L 20, σ. 7, στο εξής: οδηγία για τα πτηνά), και, αφετέρου, των αποδημητικών ειδών που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα αυτό των οποίων η έλευση είναι τακτική στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η οδηγία αυτή και, κατά τον τρόπο αυτό, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας·

— εγκρίνοντας την εκτέλεση των έργων «AES Geo Energy», «Windtech», «Brestiom», «Disib», «Eco Energy» και «Longman Investment» στη ζώνη της ΣΖΔΠ που καλύπτει την περιοχή Kaliakra (στο εξής: ΣΖΔΠ Kaliakra) η οποία δεν χαρακτηρίσθηκε ως ΖΕΠ μολονότι έπρεπε, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για τα πτηνά·

— εγκρίνοντας την εκτέλεση των έργων «Kaliakra Wind Power», «EVN Enertrag Kavarna», «TSID – Atlas», «Vertikal – Petkov & Cie» και «Thracian Cliffs Golf & Spa Resort» στα εδάφη της ΖΕΠ Kaliakra, του τόπου κοινοτικής σημασίας «Kompleks Kaliakra» (στο εξής: ΤΚΣ Kompleks Kaliakra) και της ΖΕΠ που καλύπτει την περιοχή Belite skali (στο εξής: ΖΕΠ Belite skali), η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7, στο εξής: οδηγία για τους οικοτόπους)·

— παραλείποντας να αξιολογήσει ορθώς τις σωρευτικές συνέπειες των έργων «AES Geo Energy», «Windtech», «Brestiom», «Disib», «Eco Energy» και «Longman investment», η εκτέλεση των οποίων, στο έδαφος της ΣΖΔΠ Kaliakra η οποία δεν χαρακτηρίσθηκε ως ΖΕΠ μολονότι έπρεπε, εγκρίθηκε από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, το εν λόγω κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει των συνδυαζόμενων διατάξεων των άρθρων 2, παράγραφος 1, και 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 26, σ. 1), καθώς και του παραρτήματος ΙΙΙ, σημείο 1, στοιχείο β', αυτής.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία για τα πτηνά

2 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά, η οδηγία αυτή αφορά τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών στο οποίο εφαρμόζεται η Συνθήκη. Έχει αντικείμενο την προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση των ειδών αυτών και κανονίζει την εκμετάλλευσή τους.

3 Το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής ορίζει ότι:

«1. Για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα Ι προβλέπονται μέτρα ειδικής διατηρήσεως, που αφορούν τον οικότοπό τους, για να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών στη ζώνη εξαπλώσεώς τους.

Για τον σκοπό αυτό λαμβάνονται υπόψη:

α) τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση·

β) τα είδη που είναι ευπαθή σε ορισμένες μεταβολές των οικοτόπων τους·

γ) τα είδη που θεωρούνται σπάνια διότι οι πληθυσμοί τους είναι μικροί ή η τοπική τους εξάπλωση περιορισμένη·

δ) άλλα είδη που έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προσοχής, λόγω ιδιοτυπίας του οικοτόπου τους.

Για να πραγματοποιηθούν οι εκτιμήσεις θα ληφθούν υπόψη οι τάσεις και οι μεταβολές των επιπέδων του πληθυσμού.

Τα κράτη μέλη κατατάσσουν κυρίως σε [ΖΕΠ] τα εδάφη τα πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών αυτών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η παρούσα οδηγία.

2. Ανάλογα μέτρα υιοθετούνται από τα κράτη μέλη για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα Ι, των οποίων η έλευση είναι τακτική, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες προστασίας στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία, όσον αφορά τις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος και διαχειμάσεως, και τις ζώνες όπου βρίσκονται οι σταθμοί κατά μήκος των οδών αποδημίας. Για τον σκοπό αυτό τα κράτη μέλη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των υγροτόπων, και ιδίως όσων έχουν διεθνή σπουδαιότητα.

[...]

4. Τα κράτη μέλη υιοθετούν κατάλληλα μέτρα για να αποφεύγουν, στις ζώνες προστασίας που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2, τη ρύπανση ή την υποβάθμιση των οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις, όταν αυτές έχουν σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους αντικειμενικούς στόχους του παρόντος άρθρου. Τα κράτη μέλη θα προσπαθήσουν, επίσης, να αποφύγουν τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων και έξω από τις ζώνες προστασίας.»

Η οδηγία για τους οικοτόπους

4 Το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους ορίζει ότι:

«2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας.

3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και

εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.»

Η οδηγία 2011/92

5 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλισθεί ότι πριν χορηγηθεί η άδεια, τα έργα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον λόγω, μεταξύ άλλων, της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους, υπόκεινται σε παροχή άδειας και εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αυτά τα έργα ορίζονται στο άρθρο 4.»

6 Το άρθρο 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«2. Με την επιφύλαξη του άρθρου 2, παράγραφος 4, για τα έργα που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ, τα κράτη μέλη αποφασίζουν κατά πόσο το έργο θα υποβληθεί σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10. Τα κράτη μέλη αποφασίζουν βάσει:

α) κατά περίπτωση εξέτασης·

ή

β) κατωτάτων ορίων ή κριτηρίων που καθορίζει το κράτος μέλος.

Τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν και τις δύο διαδικασίες που αναφέρονται στα στοιχεία α′ και β′.

3. Όταν διεξάγεται κατά περίπτωση εξέταση ή όταν έχουν τεθεί κατώτατα όρια ή κριτήρια για τους σκοπούς της παραγράφου 2, λαμβάνονται υπόψη τα σχετικά κριτήρια επιλογής που ορίζονται στο παράρτημα ΙΙΙ.»

7 Το παράρτημα ΙΙΙ, σημείο 1, στοιχείο β′, της εν λόγω οδηγίας ορίζει ότι τα χαρακτηριστικά των έργων πρέπει να εξετάζονται, ιδίως, ως προς τη σώρευση με άλλα έργα.

Η Πράξη Προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

8 Η Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2005, L 157, σ. 10) τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2007.

Ιστορικό της διαφοράς και η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

9 Η περιοχή Kaliakra, η οποία βρίσκεται στις βουλγαρικές ακτές της Μαύρης Θάλασσας, αποτελεί σημαντικό τόπο για τη διατήρηση πλήθους ειδών πτηνών και των οικοτόπων τους, για τον λόγο αυτό δε η περιοχή αυτή χαρακτηρίσθηκε ως ΣΖΔΠ από τον μη κυβερνητικό οργανισμό BirdLife International.

10 Στις 18 Δεκεμβρίου 2007, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δημιούργησε, σύμφωνα με την οδηγία για τα πτηνά, τη ΖΕΠ Kaliakra. Η εν λόγω ζώνη προστασίας κάλυπτε, όμως, μόνον τα δύο τρίτα του εδάφους της ΣΖΔΠ Kaliakra. Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας όρισε επίσης, δυτικά της ΖΕΠ Kaliakra και εκτός της ΣΖΔΠ Kaliakra, τη ΖΕΠ Belite skali. Επιπλέον, το εν λόγω κράτος μέλος πρότεινε στην Επιτροπή να ορίσει έναν τόπο κοινοτικής σημασίας καλούμενο «Kompleks Kaliakra» (στο εξής: ΤΚΣ Kompleks Kaliakra) ο οποίος να περιλαμβάνει σχεδόν το σύνολο της επιφάνειας της ΖΕΠ Kaliakra και της ΖΕΠ Belite skali.

11 Κατόπιν των καταγγελιών που υπέβαλε η βουλγαρική εταιρία προστασίας των πτηνών (Bulgarsko druzhestvo za zashtita na ptitsite) σχετικά με τον ανεπαρκή χαρακτήρα της γεωγραφικής εκτάσεως της ΖΕΠ Kaliakra και των αρνητικών συνεπειών διαφόρων σχεδίων οικονομικών δραστηριοτήτων στους φυσικούς οικοτόπους καθώς και στους οικοτόπους ειδών πτηνών, η Επιτροπή απηύθυνε στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, στις 6 Ιουνίου 2008, προειδοποιητική επιστολή καλώντας το εν λόγω κράτος μέλος να άρει τις διαπιστωθείσες παραβάσεις των υποχρεώσεων που υπείχε δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για τα πτηνά όσον αφορά έξι ΖΕΠ, συμπεριλαμβανομένης της ΖΕΠ Kaliakra. Η Επιτροπή, θεωρώντας μη ικανοποιητικές τις διάφορες απαντήσεις που έδωσε η Δημοκρατία της Βουλγαρίας, απέστειλε, την 1η Δεκεμβρίου 2008, δεύτερη προειδοποιητική επιστολή υποχρεώνοντάς την να άρει τις παραβάσεις των υποχρεώσεων που υπείχε δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για τα πτηνά και των συνδυαζόμενων διατάξεων των άρθρων 2, παράγραφος 1, και 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92 καθώς και του παραρτήματος ΙΙΙ αυτής, στο μέτρο που το εν λόγω κράτος μέλος είχε εγκρίνει την εγκατάσταση πλήθους ανεμογεννητριών εντός της ΣΖΔΠ Kaliakra. Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας απάντησε στις 30 Ιανουαρίου 2009 στις ως άνω προειδοποιητικές επιστολές και, στη συνέχεια, απέστειλε επανειλημμένως συμπληρωματικές πληροφορίες.

12 Στις 30 Σεπτεμβρίου 2011, η Επιτροπή κοινοποίησε στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας τρίτη συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή η οποία, αφενός, ενοποιούσε τις δύο προηγούμενες προειδοποιητικές επιστολές και, αφετέρου, περιείχε νέα αιτήματα σχετικά με τα εδάφη της ΣΖΔΠ Kaliakra, της ΖΕΠ Belite skali και της ΤΚΣ Kompleks Kaliakra. Η επιστολή αυτή ανακινούσε δύο ομάδες ζητημάτων: την ανεπαρκή γεωγραφική έκταση του εδάφους της ΖΕΠ Kaliakra και τον αντίκτυπο πλήθους έργων στη ΖΕΠ Kaliakra, στη ΖΕΠ Belite skali, στην ΤΚΣ Kompleks Kaliakra και στη ζώνη που θα έπρεπε να είχε χαρακτηρισθεί ως ΖΕΠ σύμφωνα με τον κατάλογο των ΣΖΔΠ, όπερ δεν είχε γίνει.

13 Στις 30 Ιανουαρίου 2012, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ενημέρωσε την Επιτροπή ότι τα έργα που είχε μνημονεύσει ήταν, στην πλειονότητά τους, εγκεκριμένα πριν από την προσχώρησή της στην Ένωση ή πριν από την περίληψη των οικείων ζωνών στο δίκτυο Natura 2000, οπότε το δίκαιο της Ένωσης δεν ήταν δυνατό να εφαρμοστεί στους τόπους αυτούς.

14 Με έγγραφο της 22ας Ιουνίου 2012, η Επιτροπή εξέδωσε αιτιολογημένη γνώμη με την οποία προσαπτόταν στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1, 2 και 4, της οδηγίας για τα πτηνά, του άρθρου 6, παράγραφοι 2, 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους και των συνδυαζόμενων διατάξεων των άρθρων 2, παράγραφος 1, και 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92 και του παραρτήματος ΙΙΙ αυτής.

15 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας απάντησε στην εν λόγω αιτιολογημένη γνώμη και, βάσει των συμπληρωματικών πληροφοριών, ενημέρωσε την Επιτροπή ότι είχε λάβει σειρά μέτρων προκειμένου να διορθώσει τις διαπιστωθείσες ελλείψεις.

16 Εκτιμώντας ότι η κατάσταση εξακολουθούσε να μην είναι ικανοποιητική, στις 24 Μαρτίου 2014, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επί της πρώτης αιτιάσεως η οποία αφορά παράβαση του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για τα πτηνά

Επιχειρήματα των διαδίκων

17 Με την πρώτη αιτίαση, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, μην περιλαμβάνοντας στη ΖΕΠ Kaliakra το σύνολο των ζωνών της ΣΖΔΠ Kaliakra η οποία ήταν σημαντικό να προστατευθεί για τη διατήρηση των πτηνών, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν χαρακτήρισε ως ΖΕΠ τα πλέον κατάλληλα εδάφη, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση τόσο των βιολογικών ειδών που μνημονεύονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τα πτηνά όσο και για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα αυτό, αλλά των οποίων η έλευση είναι τακτική στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η οδηγία αυτή, οπότε το εν λόγω κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής.

18 Η Επιτροπή εκτιμά ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας αναγνώρισε, με τις συμπληρωματικές της ανακοινώσεις, ότι είχε παραβεί την υποχρέωσή της να χαρακτηρίσει ως ΖΕΠ το σύνολο του εδάφους της ΣΖΔΠ Kaliakra. Διάφορα μέτρα είχαν ληφθεί προκειμένου να αρθούν οι διαπιστωθείσες παραβάσεις, ήτοι η επέκταση της ΖΕΠ Kaliakra έως τα όρια της ΣΖΔΠ Kaliakra. Επιπλέον, με νομοθέτημα της 6ης Φεβρουαρίου 2014, δημοσιευθέν στην *Darzhaven vestnik* αριθ. 15, της 21ης Φεβρουαρίου 2014, αποφασίσθηκε επισήμως η επέκταση της ζώνης προστασίας. Πάντως, τα μέτρα αυτά δεν μετέβαλαν τυπικώς την παραβατική κατάσταση, καθόσον εκδόθηκαν μετά την εκπνοή της προθεσμίας την οποία είχε ορίσει το εν λόγω θεσμικό όργανο στην αιτιολογημένη γνώμη του, ήτοι μετά την 22α Αυγούστου 2012.

19 Προς στήριξη της αιτιάσεως αυτής, η Επιτροπή προβάλλει κατ' ουσίαν, στηριζόμενη σε πλείονα επιστημονικά στοιχεία, τρία επιχειρήματα.

20 Το εν λόγω θεσμικό όργανο υποστηρίζει καταρχάς ότι τα εδάφη της ΣΖΔΠ Kaliakra τα οποία δεν χαρακτηρίσθηκαν ως ΖΕΠ έχουν μεγάλη σημασία, από ορνιθολογικής απόψεως, για πλείονα είδη και αποτελούν τυπικό «αποδημητικό πέρασμα» επί της via Pontica, της δεύτερης μεγαλύτερης αποδημητικής διαδρομής της Ευρώπης.

21 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το σύνολο των εδαφών που καλύπτει η ΣΖΔΠ Kaliakra πρέπει να θεωρηθεί λειτουργική μονάδα για τα αποδημητικά πουλιά, ήτοι ως περιοχή ενιαία η οποία δεν μπορεί να κατατμηθεί. Προσθέτει ότι ο αποκλεισμός γεωργικών εκτάσεων από τη ΖΕΠ Kaliakra αφήνει άνευ προστασίας πολλές αποδημητικές διαδρομές και τόπους αναπαύσεως για μεγάλο μέρος των αποδημητικών πληθυσμών στην θαλάσσια ακτή και δη του πελαργού, του κοινού σαϊνιού, του σταυραετού, του λιβαδόκιρκου, του στεπόκιρκου, του μαυροκιρκίνεζου καθώς και άλλων ειδών.

22 Ακολούθως, κατά την Επιτροπή, το τμήμα της ΣΖΔΠ Kaliakra το οποίο δεν κατατάχθηκε ως ΖΕΠ παρέχει οικοτόπους εξαρτήσεως για ορισμένους πληθυσμούς πτηνών, ιδίως για τη βουνογαλάντρα (Melanocorypha calandra), τη μικρογαλιάντρα (Calandrella brachydactyla), την πετροτουρλίδα (Burhinus oedicnemus) και την ωχροκελάδα (Anthus campestris). Περαιτέρω, αυτή η μη

χαρακτηρισθείσα ζώνη αποτελούσε κυνηγετική περιοχή για πολλά είδη πτηνών που περιλαμβάνονται μεταξύ των φωλεοποιών πτηνών του τυποποιημένου εντύπου τα οποία ρητώς αναφέρονται στην αξιολόγηση της ΖΕΠ. Ειδικότερα, περιλαμβάνονταν σε αυτά τα είδη αρπακτικά πτηνά όπως το κοινό σαΐνι (Accipiter brevipes), η αετογερακίνα (Buteo rufinus) και ο μπούφος (Bubo bubo).

23 Τέλος, η Επιτροπή αναφέρει ότι ο συνολικός πληθυσμός της κοκκινόχηνας (Branta ruficollis), που θεωρείται παγκοσμίως ως απειλούμενο είδος, διαχειμάζει στην οικεία περιοχή, ενώ περισσότερο από το 80 % των οικοτόπων που παρέχουν τροφή στις χήνες βρίσκονται στη μη προστατευόμενη περιοχή της ΣΖΔΠ Kaliakra.

24 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας αμφισβητεί την προσαπτόμενη παράβαση. Υποστηρίζει ότι, με τη δημιουργία της ΖΕΠ Kaliakra κατά το έτος 2007, προέβη στον χαρακτηρισμό των πλέον κατάλληλων εδαφών, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των οικείων ειδών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για τα πτηνά. Η αλληλογραφία με την Επιτροπή καθώς και τα μέτρα που έλαβε αυτό το κράτος μέλος εξέφραζαν απλώς τη βούλησή του να αναπτύξει διάλογο με το εν λόγω θεσμικό όργανο, σύμφωνα με την υποχρέωση συνεργασίας.

25 Απαντώντας στις προβληθείσες από την Επιτροπή μελέτες, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προσκόμισε διάφορες επιστημονικές μελέτες από τις οποίες προκύπτει, κατά το εν λόγω κράτος μέλος, ότι η ζώνη Kaliakra δεν συνιστά «αποδημητικό πέρασμα» για τα πτηνά. Περαιτέρω, το εν λόγω κράτος μέλος υποστηρίζει ότι, μολονότι είχε εν τέλει αποφασίσει να επεκτείνει τα όρια της ΖΕΠ Kalikra έως τα όρια της ΣΖΔΠ με το ίδιο όνομα, κανένα επιστημονικό στοιχείο, ορνιθολογικής φύσεως, δεν συνηγορούσε υπέρ της εντάξεως, εντός αυτής της ΖΕΠ, γεωργικών εδαφών που κείτονται εντός της ΣΖΔΠ Kaliakra, καθώς τα εδάφη αυτά δεν συνιστούσαν κατ' ανάγκην ενιαία περιοχή με τις γειτνιάζουσες με αυτήν περιοχές οι οποίες ήδη προστατεύονταν ως ΖΕΠ. Τα πτηνά που επωάζουν κατά κύριο λόγο σε αυτήν την τελευταία ζώνη προστασίας επωάζουν στην πραγματικότητα σε σαφώς μικρότερη κλίμακα στις γειτονικές γεωργικές εκτάσεις.

26 Το εν λόγω κράτος μέλος αμφισβητεί επίσης το γεγονός ότι η περιοχή Kaliakra αποτελεί τόπο ανάπαυλας για μεγάλο μέρος των πληθυσμών των αποδημητικών πτηνών. Προκύπτει, ειδικότερα, από διάφορες εκθέσεις εμπειρογνωμόνων ότι οι τόποι αυτοί ποικίλλαν αναλόγως του συγκεκριμένου δρομολογίου των πτηνών αυτών και των μετεωρολογικών συνθηκών. Όσον αφορά την κοκκινόχηνα, παγκοσμίως απειλούμενο είδος, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας επικαλείται πλήθος εκθέσεων κατά τις οποίες οι πλέον σημαντικές ζώνες για την τροφή τους βρίσκονταν εκτός της ΣΖΔΠ Kaliakra, κοντά στις λίμνες Shabla και Durankulak.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

27 Πρέπει, προκαταρκτικώς, να υπομνησθεί ότι, πρώτον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για τα πτηνά επιβάλλει στα κράτη μέλη να χαρακτηρίσουν ως ΖΕΠ τα εδάφη που πληρούν τα ορνιθολογικά κριτήρια που καθορίζουν οι διατάξεις αυτές (απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, C-418/04, EU:C:2007:780, σκέψη 36 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

28 Δεύτερον, τα κράτη μέλη οφείλουν να χαρακτηρίζουν ως ΖΕΠ όλους τους τόπους οι οποίοι, κατ' εφαρμογήν των ορνιθολογικών κριτηρίων, εμφανίζονται ως οι πλέον κατάλληλοι για τη διατήρηση των οικείων ειδών (απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, C-418/04, EU:C:2007:780, σκέψη 37 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

29 Τρίτον, το Δικαστήριο έκρινε ότι το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κράτη μέλη κατά την επιλογή των πλέον καταλλήλων για τον χαρακτηρισμό ως ΖΕΠ εδαφών δεν αφορά το πρόσφορο του χαρακτηρισμού ως ΖΕΠ των εδαφών που εκτιμώνται ως τα πλέον κατάλληλα σύμφωνα με ορνιθολογικά κριτήρια, αλλά μόνον την εφαρμογή των κριτηρίων αυτών για την αναγνώριση των

πλέον καταλλήλων εδαφών για τη διατήρηση των αναφερομένων στο παράρτημα I ειδών της οδηγίας για την προστασία των πτηνών (απόφαση Επιτροπή κατά Αυστρίας, C-209/04, EU:C:2006:195, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

30 Τέλος, τέταρτον, όσον αφορά τον εν μέρει χαρακτηρισμό ορισμένων περιοχών, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει, αφενός, ότι ο χαρακτηρισμός ως ΖΕΠ δεν μπορεί να προκύψει από μεμονωμένη εξέταση της ορνιθολογικής αξίας καθεμιάς από τις επίμαχες επιφάνειες, αλλά πρέπει να διενεργείται με συνεκτίμηση των φυσικών ορίων του οικείου οικοσυστήματος και ότι, αφετέρου, τα ορνιθολογικά κριτήρια, στα οποία πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά ο χαρακτηρισμός, πρέπει να είναι επιστημονικά θεμελιωμένα (απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, C-418/04, EU:C:2007:780, σκέψη 142).

31 Στην υπό κρίση υπόθεση γίνεται δεκτό ότι η ΣΖΔΠ Kaliakra είναι πρωταρχικής σημασίας για ορισμένα είδη πτηνών και τον οικότοπό τους. Σύμφωνα με τα στοιχεία που προσκόμισαν η Δημοκρατία της Βουλγαρίας και η Επιτροπή, ο τόπος Kaliakra καλύπτει συνολικά 310 είδη πτηνών, μεταξύ των οποίων ορισμένα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ειδικών μέτρων διατηρήσεως όσον αφορά τον οικότοπό τους, 95 περιλαμβάνονται στο παράρτημα I της οδηγίας για τα πτηνά, καθώς και μεγάλο αριθμό ειδών αποδημητικών πτηνών. Μεταξύ αυτών των υφιστάμενων 310 ειδών πτηνών, 106 είναι ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος όσον αφορά τη διατήρησή τους, 17 απειλούνται παγκοσμίως, 21 κατατάσσονται στην κατηγορία «SPEC 2» και 68 στην κατηγορία «SPEC 3» ως είδη που εμφανίζουν ανησυχητική κατάσταση διατηρήσεως στην Ευρώπη.

32 Όσον αφορά καταρχάς την παρουσία πτηνών που επωάζουν στο τμήμα της ΣΖΔΠ Kaliakra που δεν είχε αρχικώς χαρακτηρισθεί, επιβάλλεται η διαπίστωση, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 41 έως 43 των προτάσεών της, ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας επεξήγησε, με πειστικό τρόπο και χωρίς να αντικρουσθεί ως προς το σημείο αυτό από την Επιτροπή, ότι τα πτηνά που επωάζουν κατά κύριο λόγο στους αρχικώς προστατευόμενους παράκτιους οικοτόπους, επωάζουν σε σαφώς μικρότερη κλίμακα στις γειτονικές γεωργικές εκτάσεις. Επίσης, η πολύ περιορισμένη παρουσία του κοινού σαΐνιού (Accipiter brevipes), της αετογερακίνας (Buteo rufinus) και του μπούφου (Bubo bubo), σε βαθμό που η μη κυβερνητική οργάνωση Birdlife να μην τα μνημονεύει ως λόγο χαρακτηρισμού του τόπου Kaliakra ως ΣΖΔΠ, δεν αρκεί ώστε να θεωρηθούν αυτές οι γεωργικές εκτάσεις ως οι πλέον κατάλληλες για τη διατήρηση των επίμαχων ειδών.

33 Όσον αφορά ακολούθως τα αποδημητικά πτηνά, η Επιτροπή εκτιμά, κατά τρόπο συνεπή προς την αξιολόγηση της ζώνης αυτής ως ΣΖΔΠ και στηριζόμενη σε μελέτη διενεργηθείσα κατά τη διάρκεια του 2005 ειδικώς προκειμένου να εντοπισθούν τα «αποδημητικά περάσματα» στη Βουλγαρία, ότι η ΣΖΔΠ Kaliakra συνιστά τέτοιο πέρασμα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, περισσότερα από 30 000 ιπτάμενα πτηνά παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια του ως άνω έτους κοντά στη Kaliakra. Αυτή η διαπίστωση δεν αντικρούεται από το επιχείρημα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας κατά το οποίο δεν παρατηρούνται τακτικά μεγάλες ομάδες αποδημητικών πτηνών στην επίμαχη ζώνη, στον βαθμό που η αποδημητική διαδρομή επηρεάζεται από τις συνθήκες του ανέμου.

34 Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 50 των προτάσεών της, προκύπτει ακριβώς από τα στοιχεία που προσκόμισε το εν λόγω κράτος μέλος ότι οι συγκεντρώσεις πτηνών δεν είναι συμπτωματικής ή εντελώς εξαιρετικής φύσεως και ότι, αντιθέτως, αναμένονται τακτικώς όταν επικρατούν κατάλληλες συνθήκες ανέμου. Επομένως, όταν εμφανίζονται οι συγκεντρώσεις αυτές, οι γεωργικές εκτάσεις της ΣΖΔΠ Kaliakra που δεν είχαν χαρακτηρισθεί αρχικώς λειτουργούν ειδικότερα ως αναγκαίοι οικότοποι ανάπαυλας και τροφής των αποδημητικών πτηνών.

35 Επομένως, η ΣΖΔΠ Kaliakra συγκαταλέγεται στα πλέον κατάλληλα εδάφη για τη διατήρηση των πτηνών κατά την περίοδο αποδημίας.

36 Τέλος, επιβάλλεται επίσης η απόρριψη του επιχειρήματος της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας κατά το οποίο το τμήμα της ΣΖΔΠ Kaliakra που στη συνέχεια χαρακτηρίσθηκε ως ΖΕΠ δεν είχε παρά ταύτα πολύ μεγάλη σημασία για τη διατήρηση της κοκκινόχηνας που θεωρείται απειλούμενο είδος

παγκοσμίως, του οποίου πρακτικώς ο συνολικός παγκόσμιος πληθυσμός διαχειμάζει στις δυτικές ακτές της Μαύρης Θάλασσας. Σύμφωνα με μελέτη στην οποία παραπέμπει το εν λόγω κράτος μέλος, το είδος αυτό δεν αναζητεί κάθε έτος την τροφή του στα τμήματα του εδάφους που προέκυψαν από τη διεύρυνση της ΖΕΠ Kaliakra. Παρά ταύτα, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, από την ίδια αυτή μελέτη προκύπτει ότι, τουλάχιστον από δύο έως πέντε έτη της περιόδου παρατηρήσεως μεταξύ των ετών 1995 και 2000, αρκετές χιλιάδες κοκκινόχηνες αναζήτησαν τροφή σε αυτό το τμήμα της ΣΖΔΠ Kaliakra, που ακολούθως κατετάγη ως ΖΕΠ.

37 Περαιτέρω, όπως τονίζει η γενική εισαγγελέας στα σημεία 60 έως 63 των προτάσεών της, το γεγονός ότι από νεότερες παρατηρήσεις διαφαίνεται ότι η κοκκινόχηνα εμφανίζεται λιγότερο συχνά σε αυτά τα τμήματα του εδάφους που δεν χαρακτηρίσθηκαν από την αρχή ως ΖΕΠ δεν αποκλείει ότι τα τμήματα αυτά αποτελούν τόπο πρωταρχικής σημασίας για την τροφή αυτού του είδους πτηνών, στον βαθμό που οι εν λόγω παρατηρήσεις ξεκίνησαν μόλις μετά την κατασκευή μεγάλου αριθμού εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας σε αυτά τα τμήματα του εδάφους.

38 Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι η πρώτη αιτίαση της Επιτροπής είναι βάσιμη.

Επί της τρίτης αιτιάσεως η οποία αφορά τη μη τήρηση των διατάξεων του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους όσον αφορά την έγκριση έργων στις ΖΕΠ Kaliakra και Belite skali καθώς και στο έδαφος του ΤΚΣ Kompleks Kaliakra

Επιχειρήματα των διαδίκων

39 Με την τρίτη αιτίασή της, η οποία πρέπει να εξετασθεί δεύτερη κατά σειρά, η Επιτροπή ζητεί να διαπιστωθεί ότι, εγκρίνοντας τα έργα εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας που καλούνται «Kaliakra Wind Power», «EVN Enertrag Kavarna», «TSID – Atlas», «Vertikal – Petkov & Cie» καθώς και το έργο ανεγέρσεως κτιρίων «Thracian Cliffs Golf & Spa Resort» στο έδαφος των ΖΕΠ Kaliakra και Belite skali και του ΤΚΣ Kompleks Kaliakra, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για την προστασία των οικοτόπων, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο στις αποφάσεις Dragaggi κ.λπ. (C-117/03, EU:C:2005:16) και Bund Naturschutz in Bayern κ.λπ. (C-244/05, EU:C:2006:579), στο μέτρο που το εν λόγω κράτος μέλος δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτρέψει την υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και τις ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τη διατήρηση των οποίων έχουν χαρακτηρισθεί τα εδάφη αυτά ως ΖΕΠ ή ως ΤΚΣ.

40 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, προ του χαρακτηρισμού τους ως ΖΕΠ, ήτοι από 1ης Ιανουαρίου 2007 έως 18 Δεκεμβρίου 2007, το νομικό καθεστώς που εφαρμοζόταν στα αντίστοιχα τμήματα του εδάφους Kaliakra και Belite skali ήταν εκείνο του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο στις αποφάσεις Επιτροπή κατά Γαλλίας (C-96/98, EU:C:1999:580) και Επιτροπή κατά Γαλλίας (C-374/98, EU:C:2000:670). Μετά τον χαρακτηρισμό του τόπου ως ΖΕΠ, ήτοι από της 18ης Δεκεμβρίου 2007, το εφαρμοστέο νομικό καθεστώς για τις δύο αυτές ΖΕΠ ήταν εκείνο του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για την προστασία των οικοτόπων.

41 Όσον αφορά τον ΤΚΣ Kompleks Kaliakra, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, προτού περιληφθεί η ζώνη αυτή στον ευρωπαϊκό κατάλογο ΤΚΣ, αλλά μετά την περίληψή της στον εθνικό κατάλογο ως έργο ΤΚΣ, ήτοι από της 18ης Δεκεμβρίου 2007 έως 15 Δεκεμβρίου 2008, το εφαρμοστέο νομικό καθεστώς ήταν εκείνο που είχε προσδιορισθεί από το Δικαστήριο στις αποφάσεις του Dragaggi κ.λπ. (C-117/03, EU:C:2005:16) και Bund Naturschutz in Bayern κ.λπ. (C-244/05, EU:C:2006:579), ήτοι:

— προκειμένου περί τόπων δυναμένων να χαρακτηρισθούν ως ΤΚΣ, οι οποίοι έχουν συμπεριληφθεί στους διαβιβασθέντες στην Επιτροπή εθνικούς καταλόγους, ιδιαιτέρως δε τόπων που παρέχουν προστασία σε φυσικούς οικοτόπους προτεραιότητας ή σε είδη προτεραιότητας, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, δυνάμει της οδηγίας για τους οικοτόπους, να λαμβάνουν μέτρα προστασίας

δυνάμενα, υπό το πρίσμα του σκοπού της διατηρήσεως τον οποίο επιδιώκει η οδηγία αυτή, να διαφυλάξουν το ουσιώδες οικολογικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι τόποι αυτοί σε εθνικό επίπεδο·

— το ενδεδειγμένο εφαρμοστέο καθεστώς προστασίας για τους τόπους που περιλαμβάνονται σε εθνικό κατάλογο που έχει διαβιβασθεί στην Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους, επιβάλλει στα κράτη μέλη να μην επιτρέπουν παρεμβάσεις που ενδέχεται να θέσουν σοβαρά σε κίνδυνο τα οικολογικά χαρακτηριστικά των τόπων αυτών.

42 Όσον αφορά, πρώτον, τις ΖΕΠ Kaliakra και Belite skali, η Επιτροπή υποστηρίζει, βάσει επιστημονικών εκθέσεων, ότι τα διάφορα έργα τα οποία ενέκρινε η Δημοκρατία της Βουλγαρίας (υποδομές για την παραγωγή αιολικής ενέργειας, γήπεδα γκολφ, ξενοδοχεία, κατοικίες, κ.λπ.), τα οποία μνημονεύονται στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως, έχουν σημαντικές αρνητικές συνέπειες επί των πτηνών, των οικοτόπων και των ειδών προτεραιότητας. Συγκεκριμένα, στη ΖΕΠ Kaliakra, η άμεση καταστροφή των οικοτόπων ειδών πτηνών που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τα πτηνά εκτιμάται σε τουλάχιστον 15,8 % της συνολικής επιφάνειας της ζώνης αυτής. Στη ΖΕΠ Belite skali, 456,23 εκτάρια γης, που αντιστοιχούν στο 10,9 % της επιφάνειας της ζώνης αυτής, και καλύπτει οικοτόπους προτεραιότητας υπό μορφή στέππας, κυρίως οικότοποι επωάσεως για είδη πτηνών περιλαμβανόμενων στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τα πτηνά, αναμενόταν να καταστραφούν ανεπανόρθωτα.

43 Η εκτέλεση των διαφόρων αυτών έργων, που ενεκρίθηκαν από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, θα επέφερε ως εκ τούτου την καταστροφή οικοτόπων που καλύπτουν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα είδη πτηνών, που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τα πτηνά και περιλαμβάνονται στο τυποποιημένο έντυπο για αυτές τις δύο ΖΕΠ: τον παρδαλοπετρόκλη (Oenanthe pleschanka), την κοινή γαλιάντρα (Melanocorypha calandra), τη μικρογαλιάντρα (Calandrella brachydactyla), την πετροτουρλίδα (Burhinus oedicnemus), την αετογερακίνα (Buteo rufinus), το κοινό σαΐνι (Accipiter brevipes) και τη χαλκοκουρούνα (Coracias garrulus).

44 Όσον αφορά, δεύτερον, τον ΤΚΣ Kompleks Kaliakra, η Επιτροπή προσάπτει στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας ότι δεν τον προστάτευσε επαρκώς από ζημίες προκληθείσες λόγω της εκτελέσεως έργων για την παραγωγή αιολικής ενέργειας, ήτοι των έργων «Kaliakra Wind Power», «EVN Enertrag Kavarna» και «Vertikal – Petkov & Cie», καθώς και του έργου τουριστικών υποδομών «Thracian Cliffs Golf & Spa Resort». Το εν λόγω θεσμικό όργανο εκτιμά συναφώς ότι τα έργα αυτά προκάλεσαν, εντός του οικείου ΤΚΣ, ανεπανόρθωτη ζημία σε 587,51 εκτάρια γης που κάλυπταν τον οικότοπο προτεραιότητας «ποντο-σαρματική στέππα», που αναφέρεται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους υπό τον κωδικό 62C0*, ήτοι το 24,5 % αυτού του οικοτόπου.

45 Απαντώντας στην επιχειρηματολογία αυτή, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν εφαρμόζεται σε έργα που είχαν εγκριθεί προ της προσχωρήσεώς της στην Ένωση και, ως εκ τούτου, δεν τυγχάνει κατά μείζονα λόγο εφαρμογής ως προς την εκτέλεσή τους. Συγκεκριμένα, τα τρία επίμαχα έργα παραγωγής αιολικής ενέργειας, καθώς και το έργο ανεγέρσεως ξενοδοχειακών συγκροτημάτων είχαν εγκριθεί κατά το έτος 2005 και οι συνέπειές τους επί της διατηρήσεως των φυσικών οικοτόπων δεν μπορούσε επομένως να εξετασθεί με βάση την οδηγία αυτή.

46 Περαιτέρω, η Επιτροπή δεν προσδιόρισε τον τρόπο με τον οποίο προέκυψαν οι υπολογισμοί και τα στοιχεία που παρατίθενται στις σκέψεις 42 έως 45 της παρούσας αποφάσεως.

47 Τέλος, ως προς τις αρνητικές συνέπειες επί του ΤΚΣ Kaliakra, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας αντιτείνει επίσης το επιχείρημα ότι τα τέσσερα έργα που ανέφερε η Επιτροπή στην προσφυγή της είχαν εγκριθεί από το οικείο κράτος μέλος κατά το έτος 2005, οπότε δεν είναι δυνατό να της προσαφθεί ότι ενδεχομένως παρέβη τις υποχρεώσεις οδηγίας η οποία δεν μπορούσε να της αντιταχθεί προ της προσχωρήσεώς της στην Ένωση.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

48 Επιβάλλεται προκαταρκτικώς η διαπίστωση ότι, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που προσκόμισε η Δημοκρατία της Βουλγαρίας με το υπόμνημά της αντικρούσεως σύμφωνα με τα οποία δεν ενέκρινε την εκτέλεση του έργου «TSID – Atlas», η Επιτροπή αποφάσισε να μην περιλάβει το έργο αυτό στην υπό κρίση προσφυγή λόγω παραβάσεως.

49 Επίσης, όπως ορθώς επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 71 έως 73 των προτάσεών της, η εν λόγω τρίτη αιτίαση πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη, αφενός, τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους καθώς δεν αντιτάχθηκε στην εκτέλεση των έργων εντός των ΖΕΠ Kaliakra και Belite skali και, αφετέρου, τις υποχρεώσεις προσωρινής προστασίας που απορρέουν από τις αποφάσεις Dragaggi κ.λπ. (C-117/03, EU:C:2005:16) και Bund Naturschutz in Bayern κ.λπ. (C-244/05, EU:C:2006:579) διότι δεν αντιτάχθηκε σε όσα εκτελέσθηκαν στην περιφέρεια του προτεινόμενου ΤΚΣ Kompleks Kaliakra. Επομένως, με την αιτίαση αυτή, η Επιτροπή στρέφεται όχι κατά των εγκριτικών αποφάσεων των έργων που λήφθηκαν από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας προ της προσχωρήσεώς της στην Ένωση, αλλά κατά της εκτελέσεώς τους μετά την προσχώρηση αυτή και της οφειλόμενης σε αυτά υποβαθμίσεως των προαναφερθέντων τόπων.

50 Επιβάλλεται, ως εκ τούτου, να εξετασθεί, κατά πρώτον, αν το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους ήταν δυνατό να εφαρμοσθεί, ratione temporis, στην επίμαχη κατάσταση, υπό την έννοια ότι βάσει της διατάξεως αυτής ήταν δυνατό να υποχρεωθεί η Δημοκρατία της Βουλγαρίας να αντιταχθεί στην εκτέλεση, στις ΖΕΠ Kaliakra και Belite skali, των έργων «Kaliakra Wind Power», «EVN Enertrag Kavarna», «Vertikal – Petkov & Cie», καθώς και «Thracian Cliffs Golf & Spa Resort».

51 Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου απορρέει ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους εφαρμόζεται και σε εγκαταστάσεις των οποίων το έργο είχε εγκριθεί από την αρμόδια αρχή πριν τεθεί σε ισχύ η προβλεπόμενη από την εν λόγω οδηγία προστασία της οικείας ζώνης προστασίας (βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-404/09, EU:C:2011:768, σκέψη 124).

52 Πράγματι, το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί ότι, μολονότι τα έργα αυτά δεν υπόκεινται στις απαιτήσεις που θέτει η οδηγία για τους οικοτόπους όσον αφορά τη διαδικασία προηγούμενης εκτιμήσεως των επιπτώσεών τους για τον οικείο τόπο, εντούτοις η εκτέλεσή τους εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής (αποφάσεις Stadt Papenburg, C-226/08, EU:C:2010:10, σκέψεις 48 και 49, καθώς και Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-404/09, EU:C:2011:768, σκέψη 125).

53 Εν προκειμένω, όσον αφορά, αφενός, το έργο «Kaliakra Wind Power» για την κατασκευή 35 εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας, από τα στοιχεία της δικογραφίας που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι το έργο αυτό εγκρίθηκε κατά το έτος 2006 και τέθηκε σε λειτουργία στις 5 Ιουνίου 2008. Το έργο «EVN Enertrag Kavarna», με αντικείμενο την κατασκευή 32 εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας, εγκρίθηκε στις 26 Ιουλίου 2006. Η δεύτερη αυτή έγκριση περιορίσθηκε στη συνέχεια σε 20 εγκαταστάσεις, εκ των οποίων κατασκευάσθηκαν οκτώ οι οποίες λειτουργούν από της 8ης Ιουνίου 2012. Τρεις άλλες εγκαταστάσεις εγκρίθηκαν κατά το 2005 στο πλαίσιο του έργου «Vertikal – Petkov & Cie». Κατόπιν προσφυγής κατά των τριών αυτών εγκρίσεων επιτεύχθηκε, στις 26 Ιουλίου 2007, συμβιβασμός έπειτα από τον οποίο ξεκίνησε η λειτουργία των δύο εγκαταστάσεων αντιστοίχως στις 24 Απριλίου 2008 και στις 14 Φεβρουαρίου 2011, ενώ η τρίτη εγκατάσταση δεν κατασκευάσθηκε.

54 Αφετέρου, όσον αφορά το τουριστικό έργο «Thracian Cliffs Golf & Spa Resort» στη ΖΕΠ Belite skali, το οποίο περιλαμβάνει την κατασκευή γηπέδου γκολφ και κέντρου ιαματικών λουτρών, η πρώτη άδεια κατασκευής χορηγήθηκε στις 22 Δεκεμβρίου 2005 ενώ η άδεια λειτουργίας εκδόθηκε στις 6 Απριλίου 2010.

55 Από τα εκτιθέμενα στις σκέψεις 51 και 52 της παρούσας αποφάσεως απορρέει ότι η εκτέλεση τέτοιων έργων καθώς και η προκαλούμενη δραστηριότητα από τις εγκαταστάσεις που προέκυψαν, καίτοι είχαν εγκριθεί προ της προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και προ της ενάρξεως της εφαρμογής των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικοτόπους ως προς τις εγκρίσεις αυτές, εντούτοις εμπίπτουν στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της δεύτερης αυτής οδηγίας.

56 Δεύτερον, όσον αφορά την αιτίαση σύμφωνα με την οποία η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψει την υποβάθμιση ορισμένου αριθμού οικοτόπων ειδών και τη βλάβη που προκλήθηκε στα πτηνά από τη δραστηριότητα που συνδέεται με τις εγκαταστάσεις που προέκυψαν από την έναρξη λειτουργίας των τεσσάρων επίμαχων έργων στις ΖΕΠ Kaliakra και Belite skali, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι δραστηριότητα είναι σύμφωνη με το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους εφόσον διασφαλίζεται ότι δεν συνεπάγεται διαταράξεις ικανές να θίξουν σημαντικά τους σκοπούς της εν λόγω οδηγίας, ιδίως δε τους σκοπούς διατηρήσεως που αυτή επιδιώκει (απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-404/09, EU:C:2011:768, σκέψη 126 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

57 Εξ αυτών απορρέει ότι η υπό κρίση αιτίαση είναι βάσιμη μόνον εφόσον η Επιτροπή αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα προστασίας, ώστε να αποκλείσει το ενδεχόμενο οι δραστηριότητες που συνδέονται με τη λειτουργία των εγκαταστάσεων που προέκυψαν από τα έργα αυτά, στον βαθμό που έλαβαν χώρα μετά τον χαρακτηρισμό των τόπων Kaliakra και Belite skali ως ΖΕΠ, να υποβαθμίσουν τους οικοτόπους ορισμένων ειδών καθώς και να προκαλέσουν εις βάρος τους διαταράξεις ικανές να θίξουν σημαντικά τον σκοπό της οδηγίας για τους οικοτόπους δηλαδή τη διασφάλιση της διατηρήσεως των ειδών αυτών (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-404/09, EU:C:2011:768, σκέψη 128).

58 Παρά ταύτα, προκειμένου να διαπιστωθεί παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να αποδείξει την ύπαρξη αιτιώδους σχέσεως μεταξύ της λειτουργίας των εγκαταστάσεων που προέκυψαν από έργο και σημαντικών ενοχλήσεων των οικείων ειδών. Αντιθέτως, αρκεί το εν λόγω θεσμικό όργανο να αποδείξει την ύπαρξη πιθανότητας ή κινδύνου να προκαλέσει η λειτουργία αυτή τέτοιου είδους ενοχλήσεις (βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-404/09, EU:C:2011:768, σκέψη 142 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

59 Συναφώς, από τα στοιχεία της δικογραφίας που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, λαμβανομένης υπόψη της μεγάλης πυκνότητας των εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας που τοποθετήθηκαν στη ΖΕΠ Kaliakra, ιδίως στο πλαίσιο του έργου «Kaliakra Wind Power», η δραστηριότητά τους είναι ικανή να προκαλέσει σημαντικές διαταράξεις και υποβάθμιση των οικοτόπων των προστατευόμενων ειδών πτηνών. Το ίδιο ισχύει και για τμήμα της ΖΕΠ Belite skali όσον αφορά εγκαταστάσεις του έργου «Thracian Cliffs Golf & Spa» η λειτουργία του οποίου μεταβάλλει τα χαρακτηριστικά των επίμαχων οικοτόπων.

60 Κατόπιν των ανωτέρω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η υπό κρίση αιτίαση την οποία προβάλλει η Επιτροπή είναι, στον βαθμό αυτό, βάσιμη.

61 Αντιθέτως, όσον αφορά, τρίτον, τη σημαντική καταστροφή του οικοτόπου προτεραιότητας «ποντο-σαρματική στέππα», μνεία του οποίου γίνεται στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει, χωρίς να αντικρουσθεί, ότι οι προπαρασκευαστικές εργασίες επεξεργασίας του εδάφους οι οποίες κατέστρεψαν τους οικοτόπους αυτούς εντός του εδάφους του ΤΚΣ Kompleks Kaliakra είχαν πραγματοποιηθεί προ της προσχωρήσεως αυτού του κράτους μέλους στην Ένωση. Κατά συνέπεια, η καταστροφή των εν λόγω οικοτόπων δεν δύναται να στοιχειοθετήσει, ratione temporis, παραβίαση του δικαίου της Ένωσης.

62 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 107 των προτάσεών της, εάν ο οικότοπος έχει καταστραφεί ήδη στις εκτάσεις αυτές, η μεταγενέστερη λειτουργία των εγκαταστάσεων που προέκυψαν από την εκτέλεση των έργων δεν μπορεί να προκαλέσει περαιτέρω υποβάθμισή του. Επομένως, η προσφυγή της Επιτροπής δεν είναι βάσιμη ως προς το σημείο αυτό.

Επί της δεύτερης αιτιάσεως η οποία αφορά τη μη τήρηση των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για τα πτηνά ως προς την έγκριση έργων στη ΣΖΔΠ Kaliakra

Επιχειρήματα των διαδίκων

63 Με τη δεύτερη αιτίασή της, η Επιτροπή ζητεί να διαπιστωθεί ότι εγκρίνοντας τα έργα «AES Geo Energy», «Windtech», «Brestiom», «Disib», «Eco Energy» και «Longman Investment» στο έδαφος της ΣΖΔΠ Kaliakra, η οποία δεν είχε χαρακτηρισθεί ως ΖΕΠ μολονότι έπρεπε, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για τα πτηνά, όπως ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο στις αποφάσεις Επιτροπή κατά Γαλλίας (C-96/98, EU:C:1999:580) και Επιτροπή κατά Γαλλίας (C-374/98, EU:C:2000:670).

64 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, παραλείποντας να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για τη διατήρηση που προβλέπει η οδηγία για τα πτηνά και εγκρίνοντας ή ανεχόμενη τις παρεμβάσεις οι οποίες, πρώτον, ενδέχεται να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο τα οικολογικά χαρακτηριστικά του τμήματος της ΣΖΔΠ Kaliakra που δεν είχε χαρακτηρισθεί ως ΖΕΠ, δεύτερον, μειώνουν σημαντικά την επιφάνεια του τόπου αυτού, τρίτον, προκαλούν την εξαφάνιση ειδών προτεραιότητας που απαντούν στον εν λόγω τόπο και τέλος, τέταρτον, έχουν ως αποτέλεσμα την καταστροφή του ίδιου τόπου ή την εξάλειψη των αντιπροσωπευτικών χαρακτηριστικών του, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για τα πτηνά. Η Επιτροπή υποστηρίζει συναφώς ότι, σε αυτό το τμήμα της ΣΖΔΠ Kaliakra, 1 450 εκτάρια γης που καλύπτουν οικοτόπους καθώς και ζώνες όπου βρίσκουν τροφή και αναπαύονται τα είδη πτηνών του παραρτήματος Ι της οδηγίας για τα πτηνά έχουν απολεσθεί ανεπανόρθωτα.

65 Από την πλευρά της, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προσκομίζει στοιχεία σχετικά με την πραγματική κατάσταση των διαφόρων επενδυτικών έργων και υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι το 2012 προβλέφθηκε πενταετής προθεσμία παραγραφής στην εθνική νομοθεσία μειουμένης έτσι της διάρκειας ισχύος των εγκρίσεων που είχαν εκδοθεί για την εκτέλεση των έργων, οπότε όλα τα έργα των οποίων η εκτέλεση δεν έχει ξεκινήσει εντός της ορισθείσας προθεσμίας αναστέλλονται.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

66 Το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για τα πτηνά υποχρεώνει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, εντός των ΖΕΠ, κατά της ρυπάνσεως ή της υποβαθμίσεως των οικοτόπων, καθώς και κατά των επιζήμιων για τα πτηνά διαταράξεων που έχουν σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους σκοπούς του εν λόγω άρθρου.

67 Επιβάλλεται συναφώς η υπόμνηση, πρώτον, ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα κράτη μέλη πρέπει να τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για τα πτηνά, ακόμη και αν οι οικείες ζώνες δεν έχουν χαρακτηρισθεί ως ΖΕΠ, μολονότι θα έπρεπε (βλ. απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-186/06, EU:C:2007:813, σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

68 Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, τα επίμαχα έργα βρίσκονται σε εκτάσεις οι οποίες, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως, έπρεπε να αποτελέσουν αντικείμενο χαρακτηρισμού από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, ο οποίος όμως πραγματοποιήθηκε μετά την παρέλευση της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την αιτιολογημένη γνώμη, στις 22 Αυγούστου 2012.

69 Δεύτερον, προς απόδειξη της παραβάσεως των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για τα πτηνά, όπως επισήμανε και η γενική εισαγγελέας στο σημείο 115 των προτάσεών της, πρέπει να γίνει αναφορά, mutatis mutandis, στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με παραβάσεις του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, καθώς το γράμμα της διατάξεως αυτής συμπίπτει σε μεγάλο βαθμό με το γράμμα του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για τα πτηνά (βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, C-117/00, EU:C:2002:366, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

70 Σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, και όπως προκύπτει από τη σκέψη 58 της παρούσας αποφάσεως, παράβαση της εν λόγω διατάξεως διαπιστώνεται εφόσον η Επιτροπή αποδείξει την ύπαρξη πιθανότητας ή κινδύνου να προκαλέσει ένα έργο υποβάθμιση των οικοτόπων των προστατευόμενων πτηνών ή σημαντικές ενοχλήσεις στα είδη αυτά.

71 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται να εξετασθεί αν η Επιτροπή απέδειξε την ύπαρξη της πιθανότητας ή του κινδύνου να προκαλέσουν τα επίμαχα έργα στο τμήμα της ΣΖΔΠ Kaliakra που καθυστερημένα χαρακτηρίσθηκε ως ΖΕΠ την υποβάθμιση και τις ενοχλήσεις που αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως.

72 Προκύπτει, αφενός, από το υπόμνημα αντικρούσεως της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, τα στοιχεία της οποίας ως προς το σημείο αυτό δεν αμφισβητούνται από την Επιτροπή, ότι για τρία από τα έργα που αναφέρονται στη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως, ήτοι για τα έργα «Windtech», «Brestiom» και «Eco Energy», αποφασίσθηκε απλώς ότι η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν ήταν αναγκαία. Το εν λόγω κράτος μέλος δεν εξέδωσε περαιτέρω εγκρίσεις για τα έργα αυτά και οι εγκαταστάσεις δεν κατασκευάσθηκαν. Εν τω μεταξύ, οι αποφάσεις με τις οποίες είχε διαπιστωθεί ότι δεν υπήρχε ανάγκη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν ισχύουν πλέον.

73 Επομένως, στο μέτρο που αφορά τα τρία αυτά έργα, η δεύτερη αιτίαση της Επιτροπής δεν είναι βάσιμη.

74 Αφετέρου, όσον αφορά τρία άλλα έργα που μνημονεύονται στη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως, καλούμενα «AES Geo Energy», «Disib» και «Longman Investment», από τα στοιχεία της δικογραφίας που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας εξέδωσε πρόσθετες άδειες και ότι οι εγκεκριμένες εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας κατασκευάσθηκαν. Έτσι, για το πρώτο των έργων αυτών εκδόθηκε, κατόπιν εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που έλαβε χώρα κατά το 2008, άδεια για την κατασκευή 52 εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας, η λειτουργία των οποίων ξεκίνησε στις 15 Νοεμβρίου 2011. Το δεύτερο και το τρίτο έργο έλαβαν επίσης άδεια μετά την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας στην Ένωση κατόπιν της οποίας κατασκευάσθηκαν δύο εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας, οι οποίες άρχισαν να λειτουργούν κατά το 2008.

75 Όπως, όμως, ήδη διαπιστώθηκε στη σκέψη 59 της παρούσας αποφάσεως, η λειτουργία των εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας δύναται να προκαλέσει σημαντικές ενοχλήσεις και υποβάθμιση των οικοτόπων των προστατευόμενων ειδών πτηνών.

76 Το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα πορίσματα των παρατηρήσεων που πραγματοποιήθηκαν στο αιολικό πάρκο «AES Geo Energy», όπου παραπέμπει η Δημοκρατία της Βουλγαρίας, οι κοκκινόχηνες εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τις επίμαχες ζώνες και ότι τα αποδημητικά πτηνά συγκεντρώνονται στην περιοχή Kaliakra όταν επικρατούν οι ανάλογες συνθήκες ανέμου δεν συνιστά επιχείρημα εναντίον αυτής της διαπιστώσεως. Συγκεκριμένα, οι υποχρεώσεις προστασίας υφίστανται και πριν

διαπιστωθεί μείωση του αριθμού των πτηνών ή καταστεί υπαρκτός ο κίνδυνος εξαφανίσεως προστατευόμενου είδους πτηνών (βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-186/06, EU:C:2007:813, σκέψη 36 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

77 Περαιτέρω, όπως επισήμανε και η γενική εισαγγελέας στο σημείο 128 των προτάσεών της, από τα στοιχεία αυτά διαφαίνεται ότι οι οικείες περιοχές δεν είναι πλέον ελκυστικές, καθόσον προκύπτει ότι η χρήση των εκτάσεων από τις κοκκινόχηνες είναι μειωμένη σε σχέση με τις ανώτατες τιμές που σημειώνονταν προ της κατασκευής των εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας.

78 Από τις ανωτέρω εκτιμήσεις απορρέει ότι, εγκρίνοντας τα έργα κατασκευής εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας «AES Geo Energy», «Disib» και «Longman Investment» στο έδαφος της ΣΖΔΠ Kaliakra, η οποία δεν είχε χαρακτηρισθεί ως ΖΕΠ μολονότι έπρεπε, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπείχε δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για τα πτηνά.

Επί της τέταρτης αιτιάσεως η οποία αφορά μη τήρηση των διατάξεων των άρθρων 2, παράγραφος 1, και 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92 καθώς και του παραρτήματος III, σημείο 1, στοιχείο β', αυτής

Επιχειρήματα των διαδίκων

79 Με την τέταρτη αιτίασή της η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, μην εκτιμώντας ορθώς τις σωρευτικές συνέπειες των έργων εγκαταστάσεως αιολικής ενέργειας η κατασκευή των οποίων εγκρίθηκε στο έδαφος της ΣΖΔΠ Kaliakra η οποία δεν χαρακτηρίσθηκε ως ΖΕΠ μολονότι έπρεπε, ήτοι των έργων «AES Geo Energy», «Windtech», «Brestiom», «Disib», «Eco Energy» και «Longman Investment», η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 2, παράγραφος 1, και 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92 καθώς και του παραρτήματος III, σημείο 1, στοιχείο β', αυτής.

80 Κατά την Επιτροπή, για τέσσερα από τα έργα αυτά, ήτοι για τα έργα «Windtech», «Brestiom», «Eco Energy» και «Longman Investment», η Δημοκρατία της Βουλγαρίας αποφάσισε να μην προβεί σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Για ένα εξ αυτών, το «AES Geo Energy», το εν λόγω κράτος μέλος αποφάσισε να εκπονήσει τέτοια μελέτη επιπτώσεων, η οποία όμως δεν έλαβε υπόψη ούτε τις σωρευτικές συνέπειες των ενοχλήσεων που προκαλούσαν τα διάφορα εγκεκριμένα έργα εντός της ΣΖΔΠ Kaliakra ούτε τις συνέπειες της αποφυγής και την ενόχληση που προκαλούν οι εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας επί της συμπεριφοράς των πτηνών ούτε τα εμπόδια που προξενούν οι τουρμπίνες ούτε τις απώλειες και την υποβάθμιση που επιφέρουν οι εγκαταστάσεις αυτές εις βάρος των διαφόρων οικοτόπων των πτηνών.

81 Προς στήριξη της αιτιάσεως αυτής, η Επιτροπή υποστηρίζει περαιτέρω ότι, όσον αφορά τέσσερα έργα τα οποία δεν αποτέλεσαν αντικείμενο εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, οι σχετικές αποφάσεις έχουν ουσιαστικά πανομοιότυπη διατύπωση. Εξάλλου, οι αποφάσεις αυτές δεν τεκμηριώνονται από σχετικά επιχειρήματα τα οποία να αποδεικνύουν ότι το οικείο έργο δεν θα έχει σοβαρές αρνητικές συνέπειες επί του εδάφους που χαρακτηρίσθηκε ως ΣΖΔΠ και ορίσθηκε προκειμένου να περιληφθεί στο δίκτυο Natura 2000.

82 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει ότι, στις αποφάσεις που μνημονεύονται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, διαπιστώθηκε ρητώς ότι δεν αναμένονταν σωρευτικές συνέπειες με άλλα έργα. Επιπλέον, το εν λόγω κράτος μέλος δηλώνει ότι τα έργα «Disib» και «AES Geo Energy» πρέπει να αποκλεισθούν από το αντικείμενο της υπό κρίση προσφυγής στον βαθμό που τα αιτήματα για την εκτίμηση της ανάγκης εκπονήσεως μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων υποβλήθηκαν προ της 1ης Ιανουαρίου 2007.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

83 Επισημαίνεται προκαταρκτικώς, αφενός, ότι η Επιτροπή διαπιστώνει παράβαση της οδηγίας 2011/92, ενώ οι αποφάσεις τις οποίες επικαλείται προς στήριξη της προσφυγής της εκδόθηκαν από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας το 2007, σε χρόνο κατά τον οποίο ήταν σε ισχύ η οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 175, σ. 40), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003 (ΕΕ L 156, σ. 17). Παρά ταύτα, όπως ορθώς το τονίζει η γενική εισαγγελέας στο σημείο 139 των προτάσεών της, οι διατάξεις των οδηγιών 85/337 και 2011/92 που είναι κρίσιμες εν προκειμένω είναι κατ' ουσίαν πανομοιότυπες.

84 Αφετέρου, από το υπόμνημα απαντήσεως της Επιτροπής προκύπτει ότι, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που προσκόμισε η Δημοκρατία της Βουλγαρίας με το υπόμνημά της αντικρούσεως, το εν λόγω θεσμικό όργανο ζητεί να αποκλεισθούν από την υπό κρίση αιτίαση τα έργα εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας «Disib» και «AES Geo Energy».

85 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται να εξετασθεί, πρώτον, αν το Δικαστήριο διαθέτει επαρκή στοιχεία ώστε να διαπιστώσει ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει των άρθρων 2, παράγραφος 1, και 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92 καθώς και του παραρτήματος ΙΙΙ, σημείο 1, στοιχείο β', αυτής μη εκτιμώντας ορθώς τις σωρευτικές συνέπειες των έργων εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας «Windtech», «Brestiom», «Eco Energy» και «Longman Investment» που εγκρίθηκαν εντός των ζωνών της ΣΖΔΠ Kaliakra οι οποίες χαρακτηρίσθηκαν ως ΖΕΠ μετά την ημερομηνία που όρισε η Επιτροπή με την αιτιολογημένη γνώμη της.

86 Όπως διαπιστώθηκε ήδη στη σκέψη 72 της παρούσας αποφάσεως, όσον αφορά τα έργα «Windtech», «Brestiom» και «Eco Energy», δεν χορηγήθηκε καμία άδεια κατασκευής και, με βάση τα στοιχεία που προσκόμισε η Δημοκρατία της Βουλγαρίας, οι αποφάσεις σχετικά με την ανάγκη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων έπαυσαν να ισχύουν καθώς δεν εφαρμόσθηκαν εντός της πενταετούς προθεσμίας που προβλέπει η εθνική νομοθεσία. Μόνον το έργο «Longman Investment» εκτελέσθηκε και τέθηκε σε λειτουργία από τις 16 Ιουνίου 2008.

87 Συναφώς, όσον αφορά τα έργα «Windtech», «Brestiom» και «Eco Energy», από κανένα στοιχείο της δικογραφίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο δεν είναι δυνατό να διαπιστωθεί παράβαση του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92.

88 Ειδικότερα, είναι βεβαίως ακριβές ότι οι αποφάσεις σχετικά με την ανάγκη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων τελούσαν ακόμη σε ισχύ κατά την ημερομηνία που όρισε η Επιτροπή με τη συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη, ήτοι στις 22 Αυγούστου 2012, και έπαυσαν να ισχύουν μόλις πέντε έτη μετά την έκδοσή τους, ήτοι αντιστοίχως στις 24 και 28 Σεπτεμβρίου 2012. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση που επικρατούσε στο κράτος μέλος κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, οι δε μεταβολές που επήλθαν εν συνεχεία δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο (βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, C-421/12, EU:C:2014:2064, σκέψη 45).

89 Εντούτοις, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο και όπως επισημαίνει η γενική εισαγγελέας στα σημεία 148 και 149 των προτάσεών της, οι αποφάσεις με τις οποίες διαπιστώνεται ότι δεν απαιτείται η εκπόνηση μελέτης για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις έργου δεν ισοδυναμούν, κατά το εθνικό δίκαιο, με απόφαση εγκρίνουσα την εκτέλεση του ίδιου αυτού έργου, καθώς απαιτείται περαιτέρω η έκδοση άδειας κατασκευής. Ως εκ τούτου, διαπιστώνεται ότι δεν μπορεί να προσαφθεί στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας ότι απήλλαξε τα έργα «Windtech», «Brestiom» και «Eco Energy» από την εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων «πριν χορηγηθεί η άδεια», υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92. Ωστόσο, στο μέτρο που η

απόφαση σχετικά με την ανάγκη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων πρέπει να λαμβάνεται με βάση την οδηγία αυτή, και ιδίως με βάση το άρθρο 4, παράγραφοι 2 και 3, και το παράρτημα ΙΙΙ αυτής, τυχόν παράβαση των διατάξεων αυτών είναι δυνατή ακόμη και αν το έργο ουδέποτε έλαβε όλες τις αναγκαίες άδειες.

90 Όσον αφορά το εκτελεσθέν έργο «Longman Investment», για το οποίο έχει κριθεί ότι δεν ήταν αναγκαία η εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν να χορηγηθεί η αναγκαία άδεια, διαπιστώνεται ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ενδεχομένως παρέβη τις υποχρεώσεις που υπείχε δυνάμει τόσο του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 όσο και του άρθρου 4, παράγραφοι 2 και 3, και του παραρτήματος ΙΙΙ αυτής.

91 Όσον αφορά, δεύτερον, τον προέλεγχο σχετικά με την ανάγκη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2011/92, τα κράτη μέλη καθορίζουν, είτε βάσει εξετάσεως ανά περίπτωση είτε βάσει των κατωτάτων ορίων ή κριτηρίων που θέτουν τα κράτη αυτά, αν τα έργα που εμπίπτουν στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας αυτής πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Στα έργα αυτά περιλαμβάνονται, στο σημείο 3 του παραρτήματος αυτού, οι εγκαταστάσεις για την αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας για την παραγωγή άλλων μορφών ενέργειας (αιολικά πάρκα).

92 Όσον αφορά τον καθορισμό των εν λόγω κατώτατων ορίων ή κριτηρίων, υπενθυμίζεται ότι, ασφαλώς το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 85/337 παρέχει συναφώς στα κράτη μέλη περιθώριο εκτιμήσεως. Ωστόσο, το περιθώριο αυτό εκτιμήσεως οριοθετείται από την υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, να υποβάλλουν σε μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων τα έργα τα οποία, ιδίως λόγω της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους, μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (αποφάσεις Salzburger Flughafen, C-244/12, EU:C:2013:203, σκέψη 29, και Marktgemeinde Straßwalchen κ.λπ., C-531/13, EU:C:2015:79, σκέψη 40).

93 Επομένως, τα κριτήρια και τα κατώτατα όρια που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 85/337 έχουν ως σκοπό τη διευκόλυνση της εκτιμήσεως των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών ενός έργου, προκειμένου να προσδιορισθεί εάν πρέπει υποχρεωτικώς να υποβληθεί σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεών του (αποφάσεις Salzburger Flughafen, C-244/12, EU:C:2013:203, σκέψη 30, και Marktgemeinde Straßwalchen κ.λπ., C-531/13, EU:C:2015:79, σκέψη 41).

94 Συνεπώς, οι αρμόδιες εθνικές αρχές, επιλαμβανόμενες αιτήσεως εγκρίσεως έργου που εμπίπτει στο παράρτημα ΙΙ της εν λόγω οδηγίας, οφείλουν να εξετάζουν ειδικώς αν, λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων του παραρτήματος ΙΙΙ της εν λόγω οδηγίας, πρέπει να διενεργηθεί εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (απόφαση Marktgemeinde Straßwalchen κ.λπ., C-531/13, EU:C:2015:79, σκέψη 42).

95 Όσον αφορά το ζήτημα αν επιβαλλόταν, βάσει συνδυαστικής εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92 και του παραρτήματος ΙΙΙ, σημείο 1, στοιχείο β', αυτής, να εξετασθούν οι σωρευτικές συνέπειες των διαφόρων αιολικών έργων που εγκρίθηκαν εντός της ΣΖΔΠ Kaliakra, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι πρέπει να εκτιμώνται τα χαρακτηριστικά του έργου, μεταξύ άλλων, σε συνάρτηση με τις σωρευτικές συνέπειές του με άλλα έργα. Συγκεκριμένα, η μη συνεκτίμηση των σωρευτικών συνεπειών ενός έργου με άλλα έργα μπορεί να έχει στην πράξη ως αποτέλεσμα να εξαιρεθεί το έργο αυτό από την υποχρέωση εκτιμήσεως καίτοι, εξεταζόμενο από κοινού με άλλα έργα, μπορεί να έχει σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις (απόφαση Marktgemeinde Straßwalchen κ.λπ., C-531/13, EU:C:2015:79, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

96 Επομένως, απόκειται στην εθνική αρχή, όταν ελέγχει αν ένα έργο πρέπει να υποβληθεί σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, να εξετάζει τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει σωρευτικώς με άλλα έργα (απόφαση Marktgemeinde Straßwalchen κ.λπ., C-531/13, EU:C:2015:79, σκέψη 45). Ωστόσο, εν προκειμένω, από τα στοιχεία της δικογραφίας που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι οι

επίμαχες αποφάσεις απλώς διαπιστώνουν ότι δεν αναμένονταν σωρευτικές συνέπειες. Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 161 των προτάσεών της, η απλή εικασία εκ μέρους της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας ότι δεν υφίστανται σωρευτικές συνέπειες δεν αποδεικνύει ότι το συμπέρασμα αυτό τεκμηριώθηκε βάσει εμπεριστατωμένης εκτιμήσεως, καθώς το εν λόγω κράτος μέλος δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο προς τούτο.

97 Ως εκ τούτου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αφενός, μην εκτιμώντας δεόντως τις σωρευτικές συνέπειες επί του εδάφους της ΣΖΔΠ Kaliakra, η οποία δεν χαρακτηρίσθηκε ως ΖΕΠ μολονότι έπρεπε, των έργων εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας «Windtech», «Brestiom», «Eco Energy» και «Longman Investment», κατά τον έλεγχο της ανάγκης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92 καθώς και του παραρτήματος ΙΙΙ, σημείο 1, στοιχείο β′, αυτής, και, αφετέρου, εγκρίνοντας παρά ταύτα την έναρξη λειτουργίας του έργου εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας «Longman Investment», το εν λόγω κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

98 Εκ των ανωτέρω εκτιμήσεων συνάγεται ότι:

— παραλείποντας να περιλάβει το σύνολο των σημαντικών ζωνών για τη διατήρηση των πτηνών στη ΖΕΠ Kaliakra, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν χαρακτήρισε ως ΖΕΠ τα πλέον κατάλληλα εδάφη, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση, αφενός, των βιολογικών ειδών που μνημονεύονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τα πτηνά και, αφετέρου, των αποδημητικών ειδών που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα αυτό των οποίων η έλευση είναι τακτική στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η οδηγία αυτή και, κατά τον τρόπο αυτό, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας·

— εγκρίνοντας την εκτέλεση των έργων «AES Geo Energy», «Disib» και «Longman Investment» επί του εδάφους της ΣΖΔΠ Kaliakra η οποία δεν χαρακτηρίσθηκε ως ΖΕΠ μολονότι έπρεπε, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας για τα πτηνά·

— εγκρίνοντας την εκτέλεση των έργων «Kaliakra Wind Power», «EVN Enertrag Kavarna» και «Vertikal – Petkov & Cie», καθώς και «Thracian Cliffs Golf & Spa Resort» επί του εδάφους, αντιστοίχως, των ΖΕΠ Kaliakra και Belite skali, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους·

— παραλείποντας, αφενός, να εκτιμήσει ορθώς τις σωρευτικές συνέπειες των έργων «Windtech», «Brestiom», «Eco Energy» και «Longman Investment» επί του εδάφους της ΣΖΔΠ Kaliakra, η οποία δεν είχε χαρακτηρισθεί ως ΖΕΠ μολονότι έπρεπε, και, αφετέρου, εγκρίνοντας παρά ταύτα την έναρξη λειτουργίας του έργου «Longman Investment», το εν λόγω κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει, αντιστοίχως, αφενός, του άρθρου 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92 καθώς και του παραρτήματος ΙΙΙ, σημείο 1, στοιχείο β′, αυτής και, αφετέρου, του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

Επί των δικαστικών εξόδων

99 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι Επιτροπή υπέβαλε τέτοιο αίτημα και η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ηττήθηκε κατά το ουσιώδες μέρος των αιτιάσεών της, πρέπει αυτή να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Έχοντας:

— **παραλείψει να περιλάβει το σύνολο των σημαντικών ζωνών για τη διατήρηση των πτηνών στη ζώνη ειδικής προστασίας που καλύπτει την περιοχή Kaliakra, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν κατέταξε σε ζώνη ειδικής προστασίας τα πλέον κατάλληλα εδάφη, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση, αφενός, των βιολογικών ειδών που μνημονεύονται στο παράρτημα I της οδηγίας 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, και, αφετέρου, των αποδημητικών ειδών που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα αυτό των οποίων η έλευση είναι τακτική στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η οδηγία αυτή και κατά τον τρόπο αυτό η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας·**

— **εγκρίνει την εκτέλεση των έργων «AES Geo Energy», «Disib» και «Longman Investment» επί του εδάφους της σημαντικής ζώνης για τη διατήρηση των πτηνών που καλύπτει την περιοχή Kaliakra η οποία δεν χαρακτηρίσθηκε ως ζώνη ειδικής προστασίας μολονότι έπρεπε, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας 2009/147·**

— **εγκρίνει την εκτέλεση των έργων «Kaliakra Wind Power», «EVN Enertrag Kavarna» και «Vertikal – Petkov & Cie», καθώς και «Thracian Cliffs Golf & Spa Resort» επί του εδάφους, αντιστοίχως, των ζωνών ειδικής προστασίας που καλύπτει τις περιοχές Kaliakra και Belite skali, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας·**

— **παραλείψει, αφενός, να εκτιμήσει ορθώς τις σωρευτικές συνέπειες των έργων «Windtech», «Brestiom», «Eco Energy» και «Longman Investment» επί του εδάφους της σημαντικής ζώνης για τη διατήρηση των πτηνών που καλύπτει την περιοχή Kaliakra, η οποία δεν χαρακτηρίσθηκε ως ζώνη ειδικής προστασίας μολονότι έπρεπε, και, αφετέρου, εγκρίνοντας παρά ταύτα την έναρξη λειτουργίας του έργου «Longman Investment», η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει, αντιστοίχως, του άρθρου 4, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, καθώς και του παραρτήματος III, σημείο 1, στοιχείο β′, αυτής και, αφετέρου, του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.**

2) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.

3) Καταδικάζει τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)